

boekbesprekingen

D. BYRGE en R.M. MILLER,
*The screwball comedy films: a history
and filmography, 1934-1942.*
London, St. James Press, 1991, 146 blz.

De screwball comedy cyclus mocht zich gedurende de jaren '80 verheugen in een steeds toenemende academische (en niet-academische) belangstelling, wat heeft geleid tot een stroom van publicaties. Het boek van Byrge en Miller kan in dit kader een teleurstelling worden genoemd. In 4 hoofdstukken overlopen zij achtereenvolgens de belangrijkste screwball 'performers', de belangrijkste schrijvers, de belangrijkste regisseurs en tenslotte de films zelf. Dit alles gebeurt echter op een dergelijk oppervlakkige manier dat *The screwball comedy films* zelfs als een eerste kennismaking met de cyclus een onvoldoende scoort. Daarenboven laten Byrge en Miller na om hun visie omtrent de screwball comedy duidelijk te poneren. Zo maken zij bepaalde keuzes in hun filmografie, waar zij de lezer wel op wijzen, maar die zij niet 'verklaren' of verrechtvaardigen. Deze keuzes - en dus ook de visie van Byrge en Miller - kunnen pas begrepen worden wanneer men het screwball comedy discours gedurende de jaren '80 heeft gevolgd. Byrge en Miller spelen meer dan eens leentje-buur bij o.a. Gehring, Dooley e.a. Men kan *The screwball comedy films* nog het best omschrijven als een vereenvoudigde synthese van het screwball comedy discours van de jaren '80, en als dusdanig draagt het zeker niet bij tot een verdere uitdieping van dat discours.

K.V.d.V.

G. WILLIAMS,
Sociolinguistics. A sociological critique.

London, Routledge, 1992, 278 blz.

Glyn Williams biedt een scherpe kritiek op de mainstream sociolinguïstiek en taalsociologie. Uitgaande van een theoretische sociologische benadering toont hij hoe de sociolinguïstiek door een gebrekkige aandacht voor het 'socio'-aspect van de discipline is blijven steken in een beperkte en vrij conformistische visie op taal en maatschappij.

Zo geeft hij een interessante analyse van de manier waarop in de jaren '60 en '70 de studie van taalvariatie, -contact en -planning uitging van een Parsoniaans structureel functionalisme. De later ontwikkelde conversatieanalyse en ethnografie van de communicatie blijken deze benadering slechts ten dele te hebben overstegen.

Williams beperkt zich echter niet alleen tot kritiek, maar evalueert ook een aantal alternatieve benaderingen op hun mogelijke verdiensten. *Sociolinguistics* is een uitstekend boek.

H.V.d.B.

M. WETHERELL en J. POTTER,
Mapping the language of racism. Discourse and the legitimization of exploitation.

London, Harvester Wheatsheaf, 1992, 246 blz.

Het doel van *Mapping the language of racism* is zowel theoretisch als empirisch.

In deel één wordt een analytisch kader voor de studie van racistische discoursen ontwikkeld, uitgaande van de cen-

trale noties 'realiteit', 'samenleving' en 'identiteit'. Hiertoe wordt een kritische doorlichting gemaakt van wat binnen de sociologie en sociale psychologie is geschreven omtrent ideologie, stereotypering, sociale categorisering en sociale identiteit. Daarnaast worden ook de belangrijkste methodologische aspecten van een analyse van racistisch discours aangehaald.

In deel twee wordt dit kader gebruikt voor een analyse van het discours van blanke Nieuw-Zeelanders in hun relaties met de Maori. De aandachtige lezer kan hierin een discursieve geschiedenis ontdekken die terug te vinden is in vele gemeenschappen.

Door racisme uit de context van vooroordelen en attitudes te halen, biedt *Mapping the language of racism* niet alleen een waardevolle wetenschappelijke bijdrage aan dit studiedomein, maar ook een verrijkend inzicht voor ieder die bezorgd is om dit sociaal fenomeen.

H.V.d.B.

A. KING (red.),
Culture, globalisation and the world-system. Contemporary conditions for the representation of identity.

London, Macmillan, 1991, 186 blz.

Culture, globalisation and the worldsystem vormt de neerslag van een symposium dat academici heeft samengebracht die vanuit verschillende disciplines bezig zijn met de globale dimensies van cultuur.

Belangrijke theoretici uit cultural studies (Hall), sociologie (Robertson, Wallerstein), kunstgeschiedenis (Tagg, King), cinema (Turim) en antropologie (Hannerz) brengen verschillende paradigma's

naar voren die de betekenis van cultuur en de representatie van identiteit in de 'global village' pogen te vatten.

De kwaliteit van *Culture, globalisation and the worldsystem* ligt erin dat het niet alleen deze inzichten naast elkaar plaatst, maar dat het ook ruimte biedt voor kritische analyse van de verschillende bijdragen, om zo tot een aantal gemeenschappelijke bevindingen te komen die een verdere studie van het onderwerp kunnen vooruithelpen.

H.V.d.B.

X.,

Journalismus für den Hörfunk der Zukunft. Münchner Debatte zum Berufsbild des Hörfunk-Journalisten.

München, Reinhard Fischer, 1991, 224 blz.

Journalismus für den Hörfunk der Zukunft is de neerslag van de debatten die in 1990 gevoerd werden op het vormingscongres van de Bayerische Landeszentrale für neue Medien. Het opzet van het congres was onder meer een overzicht te geven van de opleidingen voor radiojournalisten (naast de universitaire vorming) en klaarheid te scheppen over het beroepsbeeld van radiojournalisten in een veranderd mediaveld. Op die manier wou men uiteindelijk komen tot ideeën voor een gecoördineerde vorming om een wildgroei in opleidingen te vermijden.

Inhoudelijk gezien is het boek vrij goed gestoffeerd, maar het is - vooral door de letterlijke weergave van de debatten - niet altijd gemakkelijk om gericht naar informatie te zoeken.

C.F.

D.H. MELLOR (Ed.),
Ways of communicating.

Cambridge, Cambridge University Press, 1990, 165 blz.

In *Ways of communicating* worden de lezingen van de vierde reeks 'Darwin College Lectures' gebundeld. Na een inleiding over wat communicatie juist is, komen een aantal uiteenlopende communicatiewijzen aan bod, gaande van cerebrale communicatie en communicatie tussen dieren tot muziek als communicatie en communicatietechnologieën. *Ways of communicating* is dus een goed boek voor wie wil kennismaken met veel onderwerpen, maar is niet geschikt voor wie dieper wil graven.

C.F.

F. VASSEUR,

Les médias du futur.

Paris, Presses Universitaires de France, 1992, 127 blz.

Frédéric Vasseur waagt het een prognose te doen over de communicatieve middelen en diensten waarover we zullen beschikken aan het begin van het derde millennium. Hij onderscheidt daarbij drie fenomenen: een verbetering van bestaande middelen (b.v. HDTV), een uitbreiding van de markt voor bepaalde bestaande producten en diensten (b.v. fax), en de opkomst van totaal nieuwe dingen (vooral multimedia). De auteur is zich echter bewust van het gevaar van toekomstvoorspellingen, en hij deinst er dan ook voor terug concrete cijfers voor de toekomst te geven.

C.F.

S.M. LIVINGSTONE,
Making sense of television. The psychology of audience interpretation.
Oxford, Pergamon Press, 1990, 217 blz.

Televisie heeft de afgelopen decennia grote veranderingen teweeggebracht in het dagelijkse leven van mensen. Ook in de toekomst zullen wijzigingen in de technologie en een toename van de vrije tijd een invloed hebben op onze interpretatie van de wereld waarin we leven.

In *Making sense of television* wordt vanuit een (sociaal)-psychologisch en mediatheoretisch perspectief gezocht naar de manier waarop tv-kijkers de programma's die ze zien interpreteren. Livingstone doet dit niet alleen door een aantal theoretische invalshoeken te bespreken, maar presenteert ook een heleboel empirische gegevens.

C.F.

W. FAULSTICH,
Medientheorien. Einführung und Überblick.
Göttingen, Vandenhoeck & Ruprecht, 1991, 190 blz.

Medientheorien. Einführung und Überblick is een poging om een beetje orde te brengen in de veelheid van mediatheorieën. De auteur probeert dit door de belangrijkste mediatheorieën onder te brengen in vier categorieën: theorieën die slechts één medium behandelen, meer algemene communicatietheorieën, maatschappijkritische theorieën en systeemtheorieën. Zodoende komen zowel Eisenstein, Maletzke, Adorno als Parsons (uiteraard naast nog vele anderen) in het boekje aan bod. De poging tot overzicht is dan ook vrij

goed geslaagd, onder meer ook omwille van de bruikbare literatuurlijst, die vrij beperkt gehouden werd door alleen de basiswerken op te nemen.

C.F.

H. WALDMAN,
Scenes unseen. Unreleased and uncompleted films, from the world's master filmmakers, 1912-1990.
Jefferson-London, McFarland, 1991, 276 blz.

Waldman overloopt in 11 hoofdstukken - die elk een 'oorzaak' representeren voor het mislukken van een filmproductie - 64 regisseurs die op bepaalde momenten in hun carrière een filmproductie hebben zien onderbreken. Qua historisch materiaal levert dit interessante zij het soms wat beperkte informatie op, maar qua theoretische omkadering stelt Waldman teleur. Waldman blijft teveel hangen in het anekdotische, en hierdoor verspeelt hij de mogelijkheid om tussen de verschillende regisseurs verbanden te leggen. Zo vermeldt en verklaart hij niet dat de meeste niet uitgebrachte films zich situeren in het begin en/of aan het eind van de carrière van de besproken regisseurs; of dat de niet-afgewerkte films in het geval van de 'kleinere' regisseurs wel degelijk speelfilms betreffen, terwijl dit voor de 'grotere' regisseurs eerder documentaires en educatieve films betreft. *Scenes unseen* blijft daardoor steken op het niveau van een goed gedocumenteerde catalogoog, iets wat in het licht van zijn gekozen onderwerp al een niet geringe verdienste kan worden genoemd.

K.V.d.V.

G. LANG en H.T. VAN DER MOLEN,

Methodiek van gesprekstraining.
Baarn, H. Nelissen, 1992, 205 blz.

Docenten en trainers die een theoretische maar voornamelijk pragmatische bagage willen verwerven in professionele gesprekstraining, komen goed aan hun trekken in *Methodiek van gesprekstraining*. De theoretische grondbeginselen van de sociale leertheorie vormen voor de auteurs het uitgangspunt van hun methodiek. Het leerproces wordt beschouwd als zien en ervaren van positieve en negatieve effecten van eigen en andermans gedrag in verschillende situaties. Vanuit deze achtergrond wordt getracht aanwijzingen en suggesties te bieden bij het geven van trainingen onder de vorm van trainingsdoelen, -methoden (o.a. rollenspel, de benadering op verscheidene doelgroepen, de houding van de trainer, zowel cognitief als gedragsmatig. Het vormelijke aspect wordt evenmin uit het oog verloren; voorbereiding, organisatie en evaluatie van gesprekstrainingen komen eveneens uitvoerig aan bod.

E.J.

E.J.M. EGGINK,

Handboek interne communicatie.
Utrecht, Het Spectrum/Marka, 1993, 246 blz.

Weliswaar is het *Handboek interne communicatie* sterk praktijkgericht van opzet, maar het ontbreekt toch niet aan theoretische onderbouw. Interne communicatie wordt steeds meer onderkend als een van de belangrijkste suc-

cesfactoren van de onderneming, en wordt gedefinieerd als 'het beschikbaar maken, doorgeven en ontvangen van informatie en instructies, die direct en indirect een bijdrage leveren aan het doeltreffend realiseren van de bedrijfsdoelstellingen'. Vanuit deze invalshoek wordt de relatie gelegd met corporate image en bedrijfscultuur; naast verschillende typen organisaties wordt interne communicatie tevens geschetst bij kwaliteitsverbetering en crisissituaties. Tot slot worden de verschillende communicatiemiddelen van a tot z overlopen (gaande van het personeelsblad tot pep-talks).

E.J.

F. ATTEMA en W. VAN DE WETERING,

Het PKR-instrument: meting van prestatie, kwaliteit en resultaat in de welzijnssector.
Arnhem, Stichting Rijnstad, 1993, 83 blz.

De welzijnssector vertoont een groeiende belangstelling voor het verhogen van de produktiviteit en voor kwaliteitsdenken. De behoefte aan het omschrijven van het eigen werk in de vorm van produkten en van resultaten wordt geconcretiseerd in vier verschillende meetmodellen voor het welzijnswerk: effectmeting, prestatie-meting, resultaat- en kwaliteitsmeting. Ieder model wordt in *Het PKR-instrument* doorgelicht op zijn onderzoeksmogelijkheden, potentiële problemen en het type informatie dat de meting oplevert. Het PKR-instrument vormt een combinatie van drie soorten metingen: prestatie (P), kwaliteit (K) en resultaat (R).

Met dit instrument wordt voor iedere functie nagegaan of deze voldoet aan voorwaarden die het productieproces met zich meebrengt. Daarbij worden deelinstrumenten aangereikt voor informatieverzameling bij de PKR-meting.

E.J.

C.B.M. VAN RIEL,

Identiteit en imago. Een inleiding in de corporate communication.

Schoonhoven, Academic Service, 1992.

In *Identiteit en imago* schetst Van Riel een wetenschappelijke stand van zaken op het gebied van 'corporate communication'. Deze stand van zaken wordt gestructureerd in zes hoofdstukken. In een 1ste hoofdstuk situeert Van Riel de communicatie binnen de organisatie van het bedrijf. Hierbij onderscheidt de auteur vnl. 2 soorten 'corporate communication', nl. 'marketingcommunicatie' en 'concerncommunicatie'. Hierbij worden ook reeds de 2 kernbegrippen 'bedrijfsimago en bedrijfsidentiteit' aangehaald. Hoofdstuk 2 en 3 werken vervolgens respectievelijk het begrip 'corporate identity' en 'corporate image' uit. Naast een aantal definities van deze termen wordt ook een aantal methoden uitgelegd waarmee het bedrijfsimago en de bedrijfsidentiteit (eventueel op een meetbare wijze) kunnen worden geanalyseerd. Hoofdstuk 4 presenteert een systematische aanpak van een 'corporate identity' beleidsprogramma. In het 5de hoofdstuk wordt aangegeven hoe de afstemming van alle vormen van interne en externe communicatie organisatorisch moet worden vormgegeven. En in het 6de hoofdstuk tenslotte wordt a.d.h.v. drie Nederlandse voorbeelden

(de Rabobank, de Hoogovens Groep en het Ministerie van Economische Zaken) uitgelegd hoe in de praktijk aan 'corporate communication' wordt gedaan.

Met *Identiteit en imago* biedt de auteur een beknopt en duidelijk geschreven handboek dat zeker geschikt is voor onderwijsdoeleinden. Het boek bevat overigens ook menig praktische tip voor lezers uit de praktijk.

Opvallend in de hele discussie rond 'identiteit' en 'imago' is toch dat geen enkel wetenschapsfilosofisch werk wordt geraadpleegd. In deze postmoderne tijden lijkt mij de vraag dan ook zeer gerechtvaardigd of de zoektocht naar een 'identiteit' via verschillende 'imago's' niet neerkomt op een spokenjacht, waarbij het spook op onvermijdelijke wijze steeds aan onze subjectieve perceptie ontsnapt.

P.C.

D.G. PRUITT en P.J. CARNEVALE,
Negotiation in social conflict.

Buckingham, Open University Press, 1993, 251 blz.

Pruitt en Carnevale benaderen in *Negotiation in social conflict* het proces van onderhandelen vanuit een sociaal-psychologische invalshoek. Onderhandelen of negotiatie wordt door hen omschreven als een discussie tussen twee of meer partijen erop gericht onverenigbare doelstellingen te verzoenen. Ingeval van onverenigbare doelstellingen is er sprake van een sociaal conflict, het tweede belangrijke onderwerp dat door de auteurs wordt behandeld. Het eerste deel gaat dieper in op het dominante theoretische model van onderhandelen, waarbij conflictuerende partijen een mondelinge overeenkomst sluiten met

de bedoeling hun eigenbelang te maximaliseren. In de tweede helft wijken de auteurs af van dit gangbare paradigma door andere motieven dan het nastreven van eigenbelang aan te halen, zoals de sociale context en het moment van onderhandelen. Conflictmanagement wordt op deze wijze in een breder daglicht geplaatst.

E.J.

K. MAIO,

Popcorn and sexual politics: movie reviews.

Freedom, The Crossing Press, 1991, 216 blz.

Het probleem met de meeste bloemlezingen van filmrecensies - wat *Popcorn and sexual politics* uiteindelijk is - bestaat erin dat de filmrecensies in kwestie nooit werden geschreven met het oog op een gezamenlijke publikatie. Dit resulteert dan ook meestal in een boek waarin de onderlinge recensies te weinig met elkaar te maken hebben om een geüniformeerd geheel te vormen dat 'an sich' betekenis draagt, maar waar men nog wel net een artificiële, post-hoc structuur aan kan geven om ze in hoofdstukken in te delen die handelen over eenzelfde 'onderwerp'. Ook Maio verdeelt haar recensies in verschillende hoofdstukken, die elk een verschillend thema lijken te behandelen. Inderdaad lijken, want al haar recensies draaien om 1 ding: de (mis)representatie van de vrouw in de (Hollywood) film, of meer specifiek, 'the continuing diminution of everything female by the American film industry'. Wat dat betreft, kunnen we dus vaststellen dat haar bloemlezing een rare uitzondering kan worden genoemd op de hierboven

beschreven 'wet'. Dit maakt echter ook dat het boek erg eenzijdig overkomt ondanks de levendige en begrijpbare stijl waarmee Maio haar opinies verkondigt. Trapt ze zelf daarmee niet in de val die zij zelf Hollywood filmmakers aanwrijft? 'Filmmakers can't seem to keep themselves from saying nasty things about women', stelt Maio in één van haar recensies. Kan hetzelfde niet gezegd worden van Maio en haar attitude t.o.v. 'patriarchaal' geregeerd Hollywood? Tot haar krediet staat in ieder geval het feit dat ze haar boodschap minstens even onderhoudend en begrijpbaar uitdraagt dan de Hollywood films die ze bespreekt, en dat ze deze daarenboven in scherpzinnigheid moeiteloos overklast.

K.V.d.V.

A.T. DURNING,

How much is enough? The consumer society and the future of the earth.

London, Earthscan Publications Ltd., 1992.

How much is enough maakt deel uit van een reeks, The Worldwatch Environmental Alert Series, die enkele vraagstukken behandelt omtrent het milieubehoud. Alan Durning heeft het over de tol die we volgens hem zullen moeten betalen voor het hedendaags teugelloos consumeren. De auteur stelt dat geen enkele generatie in de geschiedenis zo fel de bronnen der aarde heeft aangeboord, dan de huidige generaties. De consumptie van goederen en diensten stijgt aanhoudend, niet alleen in het westen maar ook in de jonge geïndustrialiseerde landen. Durning probeert eerst de 'roots' van de consump-

tiemaatschappij te verkennen, hoe de consumptie gegroeid is, hoe bepaalde noden 'gecreëerd' werden, hoe de diverse cultuurgemeenschappen en ook religies staan t.o.v. consumptie.

Daarna presenteert hij de rekening: 'Forests, soils, water, air and climate are exhausted or destroyed to feed the appetite of consumers, yet their satisfaction is not appreciably increased'. Daarom stelt Durning dat we moeten onderzoeken wat de natuur nog kan verdragen, dus wanneer genoeg, genoeg is.

M.R.W.

X,

Freedom of the press throughout the world. 1993 Report.

London, John Libbey, 1993, 377 blz.

'Freedom of the press is the most important of all freedoms' is de stelregel van Reporters Sans Frontières, een onafhankelijke organisatie werkzaam ter verdediging van de persvrijheid en van de talrijke journalisten die verspreid over de hele wereld door vervolging en hechtenis het zwijgen wordt opgelegd.

Het jaarlijks gepubliceerde rapport omtrent de toestand van de persvrijheid in de wereld vormt één van de middelen die RSF inzet in deze voortdurende strijd. Zo is dit rapport opgedragen aan de minstens 61 journalisten die in 1992 de dood vonden bij en wegens de uitoefening van hun beroep.

Deze opmerkelijke publikatie bevat een indrukwekkende lijst met schendingen van de persvrijheid in 1 jaar tijd in 152 landen, waaronder ook België. Per land wordt telkens kort de actuele situatie van de pers toegelicht, gevolgd door

een chronologisch jaaroverzicht van inbreuken op de persvrijheid.

De koele, zakelijke opsomming van feiten in objectieve nieuwsstijl resulteert in een hard, somber en enigszins beangstigend totaalbeeld, dat tot nadenken stemt. Een theoretische beschouwing of een expliciet waardeoordeel hoeft RSF hieraan niet te koppelen. De feiten spreken voor zich en illustreren de vaak onmenselijke prijs die moet worden betaald voor de waarheid.

R.V.G.

M. MEYER (ed.),

Aspects of school television in Europe. A documentation.

München, Saur, 1992, 595 blz.

Na een schets van schooltelevisie in (West-) Europa op het einde van de jaren '80 en een blik naar de toekomst, komen de volgende facetten uitgebreid aan bod: de relatie tussen schooltelevisie en leerkrachten, ondersteunende diensten voor schooltelevisie (b.v. onderwijs) en modellen voor internationale samenwerking. Er gaat bovendien ook heel wat aandacht naar de bespreking van een aantal succesvolle schooltelevisie-programma's. In een laatste hoofdstuk van het lijvige werk komen nog enkele recente onderzoeken over het behandelde thema aan bod.

Aspects of school television in Europe kwam tot stand door de medewerking van meer dan 60 auteurs en geeft een heleboel informatie. Wie daarmee nog niet voldoende heeft, vindt waarschijnlijk zijn gading wel in de bibliografie.

C.F.